

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ ЗАТВОРНИКЪТ

chitanka.info

Беше през военните години. Служех тогава като офицер от допълняюща част в едно планинско градче. Подготвяше се за фронта последният набор и всеки час очаквахме телеграма да тръгнем.

Тоя ден бях дежурен по дружина. Още от заранта казармата се изпразни: ротите излязоха за учение на плаца до реката. Силно априлско слънце печеше зелените хълмове и белите къщи на градчето. Казармените помещения с разтворени прозорци като че пиеха слънчевия блясък и хвърляха надалеч големи зайчета. Беше безлюдно и тихо в широкия двор. Във въздуха се чуваше само едва-едва бръмтеж на пчели и далечно гукане на гургулици. От време на време тежкият дъх, който се носи от всяка казарма, изчезваше за минута и един нежен, съвсем лек аромат на зюмбюли лъхваше за малко и отново се загубваше.

В такива сутрини светът изглежда съвсем нов, прекрасен, изпълнен само с ведрина и радост.

Бях обиколил вече войнишките помещения, склада и кухните. Оставаше да проверя ареста и караулното помещение до него. То гледаше към север с едно-единствено прозорче, под което стоеше часовоят. След проверката на караула запитах старшия подофицер:

— Има ли някой в ареста?

— Тъй вярно, господин подпоручик, има един... — Той се позасмя и добави: — Има един, ама е малко таквози... побъркан. Цял ден чете... все чете... Пратили са го от С-ката допълняюща дружина. Там нямали хора за караул — нали дружината замина за фронта, — че да го пазим ний, привременно.

За ареста се минаваше през караулното помещение. Едно тясно коридорче делеше затвора от останалата част. Дъх на влага и застоял въздух, мирис на войнишка чорба и чизми удряха веднага в лицето. Беше тъмно и усойно като в пещера след топлината и слънцето отвън. Една дървена вратичка без ключалка, с изрязана дупка-око се отвори съвсем леко и аз се намерих вътре.

Стаичката беше малка, три-четири метра надлъж и шир, със сиви изполющени стени, с високо прозорче и с гол дъсчен нар, излъскан от спане, който заемаше половината пространство. Една шарена селска торбичка висеше закачена до прозореца, а под прозореца, седнал върху парцаливо войнишко одеяло и наметнат с вехт шинел, възрастен около петдесет години мъж шиеше несръчно с голяма игла ръкава на

куртката си. Половин войнишки хляб и една подвързана черна книжка стояха наблизко.

Той вдигна глава, погледна без изненада и като ме видя, остави шиенето, слезе, без да бърза, от нара и застана мирно. Сега можах да го разгледам добре. Дребен, облечен в бяла плетена фланела, която правеше ръцете му тънки, слабо прегърбен, без фуражка и чизми, във вълнени селски чорапи със закърпени ходила — той съвсем не приличаше на войник, а по-скоро на старичък, уморен, пригответен за спане човек. Аз стоях насреща му — млад, стегнат, опасан със сабя, с револвер, с пресния дъх на зеленина и слънце отвън — и изведнъж някакво странно смущение ме обзе. Лицето му беше плоско, сивожълтеникаво и небръснато, с увиснали посивели мустаци, а очите стъклено-синкави, като че избелели, гледаха спокойно и безизразно.

Ние останахме така една минута, един срещу друг, без да говорим. Сетне аз му направих знак да стои свободно и попитах:

— Ти... откога си тук?

— Има една неделя, господин подпоручик. — Гласът му беше като погледа, без тембър, без израз, но спокоен и ясен.

— Защо си арестуван?

— Аз не съм арестуван... Осъден съм, господин подпоручик. От военния съд...

Това беше неочаквано.

— За какво те осъдиха?

Той се размърда, не отговори веднага, отвори повече очите си, после ги наведе и тихо, но твърдо отвърна:

— Защото не исках да взема пушка... Аз се стъписах.

— Как?... Какво каза?

— Не исках да взема пушка, господин подпоручик! — дигна очи човекът и ме погледна направо, просто и открито.

— Как така — не искаш да вземеш пушка? И таз добра! Не искаш да служиш, значи? Сега, когато и децата обърнахме на войници — само ти не искаш, а?...

— *Аз не мога*, господин подпоручик — със слабо натъртване продължи той, — не че не искам. Който може, негова работа.

Ставаше все по-интересно.

— А защо ти *не можеш*? — натъртих сега пък аз.

— Защото бог не позволява! Бог е заповядал на всинца ни: „Не убивай!“ Не мога да пипна оръжие...

Думите прозвучаха тежко и отчетливо в гъстия въздух на стаичката. За една минута почувствувах се смутен и объркан. После бърза лоша мисъл мина през ума ми.

— Е, и колко те осъдиха за това?...

— Осем години и половина, господин подпоручик. Устните ми се изкривиха в зла усмивка:

— Така, значи, ти си излязъл по-хитър от другите. Тука поне не си под куршуми... Спаси главата.

Той пак дигна очи и невъзмутимо, без никакво раздражение, отвърна:

— Мене ме съдиха, господин подпоручик... Аз знаех, че ще ме застрелят... Защо да съм хитър?

Сега аз млъкнах. Думите неочаквано изгубиха смисъл. Цялото това посещение и тоя разговор се превърнаха в нещо блудкаво, неприятно, тягостно, като че върших някаква срамна работа. В светлия правоъгълник на прозорчето прелитаха птичета, отвън се чуваха тежките стъпки на часовоя. Далеч сигналистите се упражняваха да свирят вечерна проверка.

Поисках отново да продължа:

— Ти служил ли си досега? Де беше в Първата война?

— Ние сме данъчни, господин подпоручик. В Балканската война карах с колата хляб за момчетата. Чак до Чаталджа и до Силиврия ходихме... Аз и сега се молих на господата — дайте ми, думам, нещо в обоза или в кухните, ако ще, на самата линия да бъде... Аз, затъ, съм фурнаджия... Не рачиха. Дадох ми пушка — пленници да пазя... Пък те всеки ден бягат, трябва да гърмя, да ги убивам... Аз това не мога! — упорито отсече той и млъкна.

— Жена, деца имаш ли?

— Имам, господин подпоручик... Имам жена и четири деца.

— Е, какво ще правят те, като се върнат другите, а пък ти останеш да гниеш в затвора?

Човекът се попрегърби, сви рамене, помълча и продума:

— Как да е, ще изкарат с бога...

Настана отново кратко мълчание.

— Каква е таз книга там? — посочих аз в ъгъла.

— Евангелието, господин подпоручик.

Стана още по-тежко в схлупеното помещение. Трябваше да се измъкна по-скоро. На излизане не се стърпях и го запитах:

— Пушиш ли?... Да ти оставя цигари... Или нещо друго да искаш?

— Покорно благодарим, господин подпоручик. Не пуша тютюн. Нищо не ми трябва... Само, ако е възможно, нека ми носят чая топличък. Все ме забравят мене тука — той се усмихна виновно — и го носят съвсем изстинал.

Обещах да наредя за чая, кимнах му и си излязох бързо. Вън денят беше пак така светъл, пуст, далечен. Ротите се връщаха от учение. Дворът ехтеше от хора, глъчка и залисии.

Минаха няколко дни. Аз мислех да се отбия и друг път в ареста, но не би. Една привечер дойде заповед за заминаване и на следната заран потеглихме.

Беше отново ослепително-слънчева, радостна сутрин. Градчето, развълнувано и скръбно, изпращаше момчетата. Наредена в походна колона, дружината, отрупана с раници, оръжия и китки цветя, излизаше от двора с песни.

Когато завивахме в улицата, извърнах глава и погледнах назад: казармата зееше опустяла, с разтворени врати и прозорци, но в малкото прозорче отвътре, над щика на часовоя, някой гледаше към нас. Изправен върху нара, осъденият бе прилепил бледното си лице до стъклото и изпращаше с мълчалив и кротък поглед тая нова вълна от хора, които се изнизваха по шосето, запътени към смъртта.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.